ژبـــه

ژبه د ژوندیو موجوداتو تر منځ خبر (اطلاع) ور کول ده. د شاتو موچۍ د شاتو د منبع پر سر د ګرځېدو په واسطه نورو موچیو ته خبر ور کوي چي شات دلته دي. میږیان دخپلو دوو انتنونو او د بوی د ژبي په واسطه نورو ته خبر ورکوي ،ښځینه بوراګاني په هوا کښي د نرینه بوراګانو توجه ځانته ته د یو ډول بوی په واسطه را جلبوي. مرغان د خپلو سندرو (ربز) په واسطه د ډلي نورو مرغانو ته د یوه نوي ځای د نیولو خبر ور
کوي. حیوانات هم د انسانانو په شان د خطر، بیري (ویري) او تېښتي خبر نورو ملګرو ته د اواز او یا کوم بل سلوک د ښکاره کولو له لاري ور کوي. د انسانانو د خبرو ژبه انسان ته دغه امکان ور بخښي چي د یو شمېر محدودواو ساده ږغونو له لاري یو زیات شمېر غیر محدود نوي او مغلق اطلاعات جوړ کړي. ټولي انساني ژبي یو شمېر محدودو ژبني ږغونه (*fonem*) لري، کوم چي د هري ژبي د الفبې د تورو څخه عبارت دي. فونیمونه په خپله مانا نه لري، مګر که یو یا څو فونیمه سره یو ځای کړو نو مانا لرونکي واحدونه (*morfem*) او یا په بل عبارت ساده کلمي ځني جوړیږي. که یو شمېر دغه کلمي د معینو ګرامري قاعدو له مخي سره یو ځای سي نو بیا جملي ور څخه جوړیږي، چي جملي نو بیا د انسانانو د ژبي هغه واقعي اطلاعات دي.

Ketabton.com

د ژبو تر منځ د فونیمونه ځای پر ځای کېدل یو د بله توپیر لري. ټولي ژبي اواز لرونکي توري (*vokaler*) او بې اوازه توري (*konsonanter*) لري.

په نړۍ کښي د ۵۰۰۰ په شا و خوا کي مختلفي ژبي وجود لري چي یو د بله څخه توپیر لري. د مثال په توګه پښتو او دري دوې مختلفي ژبي دي او په افغانستان کي له ډېره وخته سره ملګري دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرغون پوهانو یو شمېر لیکنې پیدا کړې دي چې د پښتو او دري ژبو په هکله یې معلومات ور کړئ دئ. د بغلان د کتیبې (لیکنې) څخه (۱۶۰ م) ښکاره کیږي چې په تخارستان کې د کوشانیانو د وخت ژبه یو ډول زړه دري وه، چې د اوازونو، کلمو او ګرامر له مخې یې د پښتو سره زیات ګډون درلود چې هغه ژبه موږ کولای سو دري و بولو، دا چې د دوهمې هجري پېړۍ څخه د پښتو ژبې پخوانې اثار هم موجود دي نو کولای سو چې و وایو پښتو او دري دوې سره ملګرې او نیژدې ژبې دي.

په نړۍ کښې ډیرې ژبې موجودې دي چې یو دبله لږ یا ډېر توپیر لري. همدا ډول په هره ژبه کې بیا مختلفې لهجې (*dialekter*) وجود لري. د لهجو دغه اختلاف په ځینو ژبو کې لږ او په ځینو ژبو کې ډېر وي. د مثال په توګه په سویډني ژبه کې د جنوبي منطقې لهجه (*Skånska*) د ستوکهولم او یا نورو منطقو د لهجو سره فرق لري. په پښتو ژبه کې هم مختلفې لهجې سته چې هغه یو د بله څخه ډېر زیات توپیر لري.

پښتو د هغو پنځوسو معتبرو ژبو په کتار کې راځي کوم چې بډای ادبیات لري. پښتو د افغانستان ملي ژبه ده. په افغانستان کې نژدې ۱۲ ملیونه وګړي خبرې په کوي (د ۱۳۵۳ کال د احصایې له مخې).
او په پښتونستان کې نژدې اوه ملیونه وګړي خبرې پرې کوي. سربېره پر دې دوو سیمو یو شمېر پښتانه په پاکستان، هند، کشمیر، یو لږ شمېر د چین په (سین کیان) او له پنځو سوو زرو نه زیات پښتانه د ایران په خاوره کې ژوند کوي. د چین د پښتنو د موجوده ژبې په باب معلومات نشته.

د پښتو څېړني او زده کړې ته د وروستیو درو پېړیو په جریان کې د لوېدیځو څېړونکو زیاته پاملرنه اوښتې ده. په بریتانیا، روسیه، فرانسه، جرمني او نورو هیوادو کښې ډېرو پوهانو پښتو زده کړې او څېړلې ده. ډیرو لوېدیزو پوهانو ډول ډول پښتو کتابونه لیکلي دي.

د ۱۹۳۹ کال نه وروسته د مسکو د ختیځ پېژندنې په انستیتوت او یو شمېر نورو لوړو پوهنځیو کې د پښتو تدریس په منظم ډول شروع شو چې د تدریس انتظام او د موادو برابرول یې د استاد اسلانوف د زیار او زحمت محصول وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو او هندي ژبې

پدې کې شک نشته چې پښتو د لوېدیزو اریایي ژبو په کورنۍ پوري اړه لري او په هغو کې د باختري ژبو په جمله کې یوه ژوندۍ ژبه ده. خو بیا هم د نورو باختري ژبو په نسبت د هندي ژبو سره خصوصا په لغوي پانګه کې د پاملرني وړ ګډون لري.

د دې یو علت د هندي ژبو سره د پښتو د زرګونو کلو ګاونډیتوب او د ګډو پولو لرل دي. دوهم علت یې پر هند باندي د پښتنو د څو پېړیو حکومتونه دي چې د هغه په اثر پښتو ډېر څه هندي ژبو ته ورکړي او ډېر څه یې ور نه اخیستي دي. د دې کار په نتیجه کې هندي ژبې د پښتو څخه او پښتو د هندي ژبو څخه متاثري ښکاري. د پښتو اوهندي
ژبو تر منځ بل ګډ خصوصیت د (ټ، ډ ، ړ او ڼ) د ږغونو موجودیت دئ. څېړونکي عقیده لري چې آریایي ژبو دغه ږغونه نه لرل، پښتو مستقیما په خپله یا د هندي ژبو له لاري دغه ږغونه له دراویدي ژبو څخه اخیستي دي. ځکه هندي ژبو هم دغه ږغونه په خپل اصل کې نه درلودل او هغه یې د مغلوبو او شړل شوو دراویدي ژبو څخه اخیستي دي. له دغه ځایه وو چې یو شمېر محقیقینو عقیده درلوده چې پښتو د هندي ژبو له کورنۍ څخه ده.

په ۱۸۲۸ کال کې د لومړي ځل د پاره (کلاپروت) او له هغه څخه وروسته یو شمېر نورو دغه نظریه منځ ته راوړه چې پښتو یوه آریایي ژبه ده، نه اینډو آریایي ژبه.

پښتو د پراختیا په پوړیو کښې

پښتونخوا ته د عربو د نفوذ نه وروسته د عربي او عربي ادبیاتو له خوا ورو د پښتو ادبیاتو ساحه ور تنګه شوه. د پښتو ادبیات یوازي د فولکلور په ډول د عامو پښتنو په سیمو کښې ساتل کېدل چې د یوه څخه بل ته په شفاهي ډول نقل کېدل. پدې ډول پښتو د پردیو ژبو د یرغلو څخه خوندي وه. د دغه وخت د خوږو اشعارو څخه زموږ په لاس کښې یوازي د امیر کروړ یو حماسي شعر (د دوهمي پېړۍ پیل) او ځیني نور، ډېر لږ اثار دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سوريانو او غوريانو په وخت کښې د السرواني ، اسعد سوري ، ښکارندوی ، تايمني او د پښتو د نورو پياوړو شاعرانو د روزني او پالني زانګو د شاهانو دربارونه وه . پدغه دربارونو کي پرته له پښتو نه په بله ژبه خلک نه پوهېدل . د دوی ژبه سوچه پښتو وه او د دوی د منطقې ژبه د فارسي او عربي ژبو د نفوذ څخه ساتل شوې وه .

پښتنو شاهانو په هند کښې نه يوازي د هند ابادۍ او مدنيت ته خدمت کړئ بلکې په خپلو دربارونو کښې يې پښتو هم پاللې ده .

هجري لسمه او يوولسمه پېړۍ د پښتو د روزني او د پښتو ادبياتو د پرمختګ طلايي پېړۍ ګڼل کيږي . پدغه وخت کښې موږ د پښتو له پاره دوه چاپېريالونه تاکلای شو :

۱ـ رسمي چاپېريال :

چي د ستر مشر ميرويس نيکه له وخته د پښتنو سياسي او ادبي مرکز کندهار او بيا کابل ګرځي .

۲ـ اولسي يا غير رسمي چاپېريال :

چي د روښانيانو د تحريک سره سم شروع کيږي .

دلته به پر لومړي چاپېريال لږ څه رڼا واچول شي :

پښتو د حاجي ميرويس خان په دوره کښې :

د ميرويس نيکه درنې کورنۍ نه يوازي د پښتو پالنه کړې ، بلکې د پښتو ژبې ښه شاعران هم وه . د ده په دوره کي د پښتو ښه شاعران و روزل شوه لکه سيدال خان ناصري ، ملا پير محمد ، بابو جان بابي ، داود هوتک ، ملا نور محمد غلجی او نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو د شاه حسین په زمانه کښې:

بیا د ده د زوی شاه حسین په زمانه کښې چې د پښتو د خدمت په باب د تاریخ یوه ځلانده دوره ده. د ده دربار د پښتو ژبې د ادب ښه زانګو ګڼل کیږي. د ده په امر د پښتو ژبې د شاعرانو تذکره (پټه خزانه) و لیکل شوه چې د پښتو د ادب تاریخ یې ۱۳ سوه کاله مخکښې زمانو ته و رساوه.

پښتو د احمد شاه بابا په زمانه کښې:

پښتو ژبه په ادبي لحاظ د احمد شاه بابا (چې د پښتو ژبې شاعر هم وو) او د ده د اولادې، تیمور شاه او شاه زمان په وختو کې پالل شوې، مګر په حقیقت کښې د تیمور شاه له خوا له کندهاره د سیاسي مرکزیت لیږدول و کابل ته د پښتو د پرمختګ له پاره لویه صدمه وه چې جبیره کول یې ګران شول.

پښتو د امیر دوست محمد خان په زمانه کښې:

د امیر دوست محمد خان په کورنۍ کې د پښتو ژبې کلکه مینه پرته وه، د همدې مینې په اثر د ده ورونه سردار مهردل خان او سردار پردل خان د پښتو ژبې خوږ ژبې شاعران وه.

پښتو د امیر شیر علي خان په زمانه کښې:

د اعلیحضرت امیر شیرعلي خان په وخت کښې پښتو ژبې ته په رسمي ډول خدمت شروع شو. ټول عسکري، ملکي او د کابینې د غړیو القاب یې په پښتو واړول. د هغه وخت ځینې عسکري قوماندې چې په پښتو شوي وې لا تر اوسه ژوندئ دي لکه (تیار سئ، ولاړ سئ، دربږ) او نور.

پښتو د امیر عبدالرحمن خان په زمانه کښې:

اعلیحضرت امیر عبدالرحمن خان د پښتو سره بې مینې نه وو. د ده په امر د عبدالقادر خټک اثر (یوسف او زلیخا) په سلطنتي مطبعه کښې چاپ شو.

پښتو د امیر حبیب الله خان په زمانه کښې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اعلیحضرت حبیب‌الله خان په وخت کښې د پښتو په باب یو لوی ګام واخیستل شو او هغه دا چې پښتو ژبې د معارف په تعلیمي نصاب کښې ځای و نیوئ او د ښوونځي په درسي پروګرام کې رسمي داخله شوه. مولوي صالح محمد لومړی درسي کتاب و لیکئ چې بیا په لاهور کښې هم چاپ شو. په سراج الاخبار کښې د پښتو مضمونونو چاپول شروع شوه.

پښتو د پاچا امان‌الله خان په زمانه کې:

د اعلیحضرت امان‌الله خان پښتو ته خاصه توجه وه. دوی د پښتو د زده کړې او تعمیم په غرض (پښتو مرکه) نومې ټولنه جوړه کړه، چې د هیواد د ټولو قومونو فاضلانو او عالمانو ګډون پکښې کړئ وو. پدغه وخت کې د پښتو د پاره ګرامري قواعد ولیکل شوه، لغوي پانګه او د اصطلاحاتو ذخیره یې را ټوله کړه شوه، نوي نومونه او اصطلاحات هم جوړ شوه. د پښتو کتابونه (یوازنۍ پښتو)، (پښتو پښویه) ولیکل او چاپ شول. طلوع افغان ورځپاڼې چې په دري ژبه یې مضمونونو خپرېدل په پښتو ژبه هم د مضمونونو په خپرولو پیل و کړ چې ورو ورو ټوله پښتو شوه.

پښتو د اعلیحضرت نادر خان پښ زمانه کښې:

د اعلیحضرت نادر شاه په وخت کې پښتو مرکه په (پښتو انجمن) واوښته او بیا مرکز ته را نقل او د (کابل ادبي انجمن) په ګډون په (پښتو ټولنه) واوښت. پدغه وخت کې د پښتو د پراختیا د پاره کار پیل شو.

پښتو د اعلیحضرت محمد ظاهر خان په زمانه کښې:

د اعلیحضرت محمد ظاهر خان په زمانه کې کله چې سردار محمد داود صدراعظم سو نو پښتو ژبې ته زیاته توجه وکړه. هغه دا چې د دولت ټول کار کوونکو ته یې په اجباري ډول د پښتو ژبې د زده کړې امکانات برابر کړه که څه هم ژبه به پښتو وه او د ژبې د کورسونو تر لوستلو وروسته په ازموینه کې تر بریالي کېدو وروسته یې میاشتنۍ معاش د پنځوسو افغانیو په اندازه ور زیاتاوه.

۲ ـ اولسي یا غیر رسمي چاپېریال:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اولسي چاپېريال کښي د پښتو د پالني او ادب د پرمختګ شروع د روښانيانو په ديني رنګ کښي د ملي او سياسي حرکت سره يو ځای شروع کيږي .

پښتو د روښانيانو په دوره کښي :

د پښتو ژبي په لمن کښي د پير روښان تاليف (خيرالبيان) لومړی بشپړ کتاب دئ چي په ۹۷۰ هجري کال کښي ليکل شوئ دئ او بيا يې ۱۰۶۰ هجري کال کښي نقل شوئ دئ . تر دي کتاب دمخه پرته د شيخ ملي له کتابه چي هغه هم ورک دئ او د (سليمان ماکو) د تذکره الاوليا چي يوازي يو څو پاڼي يې موندل شوي دي ، د کوم بل کتاب څرک نه لرو .

پښتو د خوشال خان په زمانه کښي :

د پښتو د ادب روښانه دوره د خوشال خان خټک د منځ ته راتلو سره سمه شروع شوه . د خوشال خان د قلم په زور پښتو نه يوازي د ننني ادبي ژبو سياله شوه بلکي د پښتنو د مليت د ژوندي کولو ساه يې بايد و بولو . خوشال خان د لومړي ځل د پاره په پښتو کښي ادب ، سياست (دستار نامه) ، طب (طبنامه) او نور علوم ځای کړل چي دا کار نه مخکي چا کړئ او نه وروسته . د ده دغه کار د ده د کورنۍ د نورو غړو له خوا بشپړ شو .

د خوشال خان په وخت کښي او له هغه وروسته په پښتو کښي غښتلي او نازک خياله شاعران منځ ته راغلل لکه رحمان بابا ، حميد ماشو خېل ، حسين ، مصري خان او نور چي د نولسمي پېړۍ تر پيل پوري يې دوام وکړ او په پښتو کښي يې اخلاق ، تصوف او بشردوستي ځای کړل .

د نولسمي پېړۍ په پيل کښي خارجي استعمار چيانو ، لومړی سيکانو او بيا انګرېزانو د دوراني دولت د مشرانو د اولادې له اختلافه استفاده وکړه او د پښتنو خاوره يې پر دوو بلکي پر درو برخو و وېشله چي تر اوسه پوري لا پر هغه حال پاته ده . د استعمار په مقابل کښي د ليري پښتونخوا پښتنو په يوه لاس کښي توره او په بل لاس کښي قلم واخيستل چي په دواړو مبارزه ترننه روانه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو لیک دود تاریخچه:

د پښتو د ننۍ الفبې توري د عربي ژبي په اساس جوړ شوي دي چي سبب يې د اسلام د راتګ سره سم د عربي ژبي نفوذ دئ.

تر اسلام د مخه د اوسني افغانستان او هغه ته په ورڅېرمه سيمو کښي دوه ډوله الفبې عموميت درلود:

الف: خروشتي الفبې

ب: يوناني (آرامی الفبې د پښتو د پاره دومره اهميت نه لري).

د معاصر افغانستان او هغه ته په ور څېرمه (خصوصاً لوېديځو) بيلو بيلو سيمو کښي د موندل شوو کتيبو (ليکنو) او سکو له مخي څخه د تاريخ پوهان وايي چي د دغو سيمو د بيلو بيلو ژبو له پاره خروشتي الفبې رواج وه. خروشتي د يو ډول لرغوني الفبې نوم دئ نه د يوې ژبي. دلته لاندي د خروشتي الفبې نمونه و ګورئ:

پر سکو باندي د خروشتي الفبې نمونې:

د خروشتي الفبې نمونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

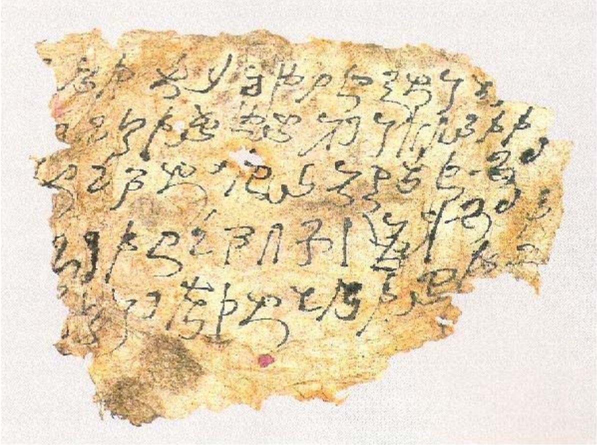

خروشتي الفبې د حيوان پر پوستکي باندي:

د خروشتي الفبې په هکله انګرېزی څېړونکئ (سر ويليام جونز) وايي چي خروشتي ليک ژبه د آريانا ژبه وه او که چيري په پښتو کښي پوره څېړني وشي نو ښايي چي يو وخت د دغي ژبي (پښتو) په مرسته ډېري خروشتي کتيبې (ليکني) و لوستلي شي. د کتيبو له تاريخي څېړني څخه څرګندېږي چي خروشتي الفبې له دريمي تر ميلاد د مخه پيړۍ څخه بيا تر پنځمي ميلادي پيړۍ پوري په دغو سيمو کښي موجوده وه.

- د خروشتي الفبې رواج د کنيشکا او د هغه د وروسته راتلونکوکسانو له خوا په کراره کراره دمنځه ولاړ او ځای يې يوناني الفبې و نيوئ.

- د مقدوني سکندر له راتګ نه وروسته د يونانيانو د نفوذ د ټينګېدلو په اثر يوناني الفبې ورو ورو عموميت و موند. د يو لړ کتيبو او سيکو څخه داسي معلومېږي چي يوناني الفبې پدې سيمه کښي د ميلادي اوومي پېړۍ تر لومړۍ نيمايي پوري عامه وه.

- کله چي اسلام افغانستان ته راغئ نو په لومړيو وختو کښي د يوناني الفبې په اساس د پښتو د خاصو تورو جوړول د عربي الفبې په اساس د مثال په توګه د (ځ) له پاره د عربي الفبې په اساس د (ځ) توری په همدغه شکل جوړ شوئ دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د پښتو اوسنی لیک د عربي الفبې په اساس جوړ شوئ دئ. د عربي الفبې په چوکاټ کښې د پښتو د خاصو ږغونو د پاره توري غالباً ډېر پخوا جوړ شوي دي ځکه چي پښتو ژبه وه او لیک به یې هم وو. پدې هکله ځیني داسي روایتونه شته چي دا توري په څلرمه هجري پېړۍ کښې جوړ شوي دي.

ـ قاضي خیرالله پدې هکله په خپل کتاب خیراللغات کښې داسي لیکلي دي چي: " د سلطان محمود په زمانه کښې د ده د یوه وزیر حسن میمندي (ګومان کیږي چي دا کلمه میوندي ده چي نسبت یې میوند ته کیږي) په خاصه اشاره قاضي صیف الله د پښتو د خاصو غږونو لپاره توري جوړ کړل چي هغه (ځ، څ، ډ، ړ، ڼ، ږ، ښ، ګ) دي او دغه ترتیب خاص رواج و موند".

ـ قاضي خیر الله د (ټ) په هکله لیکي چي پښتنو سوداګرو بیا وروسته په سیند او پنجاب کښې د مروجي (ت) پر سر باندي د (ط) د توري په لیکلو سره د (ټ) توری واړاوه.

د پښتو د خاصو تورو د منځ ته راتلو په هکله ډېر روایتونه شته. څوک وایي چي دا توري ډېر پخوا جوړ شوي دي، خو د هغو د جوړولو نسبت کله پیر روښان ته، کله اخوند درویزه ته او کله خوشال خان ته کیږي. ښایي د دې علت به دا وو چي دوی ته به پخوانی لیک نه وو رسېدلئ یا به یې په هغه قناعت نه درلود. ځکه نو د دوی په اثارو کښې دغه لیک دود یا بیخي اوښتئ او یا لږ څه بدلونونه پکښې معلومیږي. د عربي الفبې په اساس د پښتو لومړۍ اثر د سلیمان ماکو تذکره الاولیا دئ چي په (٦١٢ هـ ق) کښې یې د کندهار په ارغستان کي لیکلئ دئ او یوازي اته مخه ورنه پاتي دي. د دغه تذکرې لیک دود د اوسني لیک دود سره ډېر توپیر نه لري. یوازي (ځ) داسي لیکل شوې ده چي تر (ج) لاندي یې یو ټکئ لیکلئ دئ او د (ی) د ډولونو تر منځ ورکښې توپیر نه لیدل کیږي.

له دې ځایه څرګندیږي چي دغه تذکره د پښتو په یوه بشپړ او پر مخ تللي لیک دود لیکل شوې وه او امکان لري د قاضي صیف الله لیک دود به یې لیکونکي ته رسېدلئ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ داسي شواهد هم موجود دي چي د پښتو د خاصو تورو جوړول پير روښان ته منسوبوي. د پير روښان کتاب (خيرالبيان) د پښتو لومړی بشپړ کتاب دئ چي په (۹۷۰ هـ ق) کښي يې ليکلئ دئ او په (۱۰٦۱ هـ ق) کي د دوهم ځل د پاره د ده تر مرگ ۱۳۰ کاله وروسته د بهارتوی په قلم ليکل شوئ دئ.

د دې کتاب له ليکني نه څرگنديږي چي د پښتو خاص توري د پير روښان له خوا جوړ شوي او يا يې پوره انکشاف ورکړئ دئ.

په دې کتاب کښي د (ځ، ړ، ژ) توري د اوسنيو تورو سره سمون نه لري. د (ځ) توری يې تر (د) لاندي يو ټکئ، (ړ) يې د (د) په مينځ کښي ټکئ او (ژ) يې د اوسنۍ (ړ) په بڼه ليکلي دي.

ـ د پښتو ټولني په کتابخانه کښي د خوشال خان د اشعارو قلمي نسخې موجودي دي. په دغو کتابونو کښي هم د پښتو د خاصو تورو د پاره څه قاعدې موجودي دي. د خوشال خان په ليک دود کښي چي کوم نوئ شی ليدل کيږي هغه د ثقيلي (ی، ئ) موجوديت دئ چي کله يې (ئ) او کله يې (هـ+ ي) ليکلې ده.

ـ د سليمان ماکو په تذکره الاوليا کښي د (ځ) تورئ د (ج) په شان ليکل کېدئ چي يو ټکئ به يې تر لاندي ليکلئ وو او د امير عبدالحمن خان په وخت کښي (ځ) د (څ) په شان ليکل کېده چي دغه (څ) د دواړو ږغونو د پاره په کار وړل کيدله.

ـ د امير حبيب الله خان په وخت کښي چي د پښتو تدريس د حبيبيې ښونځي په تعليمي نصاب کښي داخله شو د مولوي صالح محمد له خوا ورته د پښتو لومړی کتاب و ليکل شو، په هغه کتاب کښي يې د (ځ) د پاره داسي توری جوړ کړ چي د (چ، خ) په شان يې يو ټکئ پاس او يو ټکئ لاندي ليکئ.

لنډه يي دا چي د پښتو خاصو تورو ډيري لوړي او ژوري ليدلي دي. خو د پښتو ژبي دغه اوسني خاص توري، کله چي د پښتو ادبي مجلس (پښتو ټولنه) په (۱۳۱۱) هجري شمسي کال کښي منځ ته راغئ، ثقيله (ی) يې په (ئ) ومنله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تانيث (ښځينه) اسمونو (ې) بيا وروسته منځ ته راغله او د (ځ) د پاره يې هم دغه شکل و مانه. د پښتو ادبي انجمن د پښتو د اوسني او بشپړ ليک دود بنسټ کښېښود چي بيا وروسته د پښتو ټولني د غوښتني په اساس د (۱۳۲۱ هـ، ش) کال په لومړۍ فيصله کښي يوازي د افغانستان د ليکوالو له خوا او بيا د (۱۳۳۷ هـ، ش) کال په دوهمه فيصله کښي تر لږو ترميمونو وروسته د ټولي پښتونخوا د ليکوالانو له خوا و منل شو.

د ژبي اهميت

په هر دم پـــه هر زمـــان په کار ده ژبه
د هـــــمه واړه جهان پـــه کار ده ژبـــه

نـــا اشنـــا اشنـــا کـــوي ســـره خبـــري
پــه خـــبرو نـــژدې کـــيږي خـــلک ليري

د تـــورزن پـــه کار نـــه وي هومره توره
لـــکه ژبـــه چي هر ځای کښي وي منظوره

کـــه کاتـــب دئ کـــه کاغـــذ دئ که قلم
ټـــول د ژبـــي خـــدمتـــګار دي دم په دم

پـــه مرغـــانـــو کـــي تـــوتي دئ عزت‌مند
دا پـــــه دا چي ښې خبري کړي د خونـــد

مګر دوه شرطه په ژبه کښي په ضرور دي
دغه دواړه ضروري پـــه ښه دستـــور دي

اول دا چـــي ښـــې صـــحيح کـــوي خبري
چـــي خبـــري شـــي پـــه مثـــل مرغلري

بل پـــه بدو دي خوله نـــه خوځـــوي خپله
تـــل دي ســـم پـــه انـــدازه وي لـــکه تله

بـــده ژبـــه د سرې پـــه ځان بـــلا شـــي
خـــوږه ژبـــه د ســـرې چـــاپيـــر قلا شي

هر سړی د سـړي توب دعوې چي کانـدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځـــان دي پوه کاندي په ډېرو ژبو بانـدي
پـــه يـــوه ژبـــه مطلب نـــه پـوره کيږي
کـــه هوښيار وي هم له سره نـه پوهيږي
کــه حاکـــم وي غور هيڅ نه شـي کولی
کـــه عالـــم وي طالب نــه شي پــوهولی
پـــه سفـــر کښي لکه نـقش د ديـــوال
ګــنګ ولاړوي بـــې طاقتــه بـــې مجال
خوصــوصا چــي پښتــو ژبــي تــه حاجت
پيښ شـــي ډېر زيــاتي له حــده دا ساعت
(احمد) وکړ پـــه دا شـــان اســان کلام
چي پــوهيږي پرې کل واړه خــاص و عام

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library